

Vicente Lledó-Guillem, *The Making of Catalan Linguistic Identity in Medieval and Early Modern Times*, Nova York, Palgrave MacMillan, 2018, 250 p., ISBN: 978-3-319-72080-7.

En aquesta monografia, Vicente Lledó-Guillem estudia l'ús polític tant de la llengua catalana com de l'occitana entre els segles XVI i XVII i en textos majoritàriament historiogràfics. El llibre consta d'una introducció, de conclusions i de cinc capítols que estan dividits en dues parts. La primera part està dedicada a desenvolupar tres lectures polítiques diferents de passatges de les cròniques de Bernat Desclot i de Ramon Muntaner. La segona part tracta de la construcció de certes idees sobre la Corona d'Aragó i sobre l'Imperi espanyol a partir de l'estudi de dos fenòmens documentats en diverses fonts: d'una banda, de la percepció de la llengua en què estava escrita la poesia d'Ausiàs March durant els segles XVI i XVII i, de l'altra, de les implicacions polítiques de la genealogia del valencià apitxat. El llibre tanca amb una conclusió que fa de passera cap a debats de llengua i política contemporanis.

La varietat dels casos estudiats ve cohesionada per un ventall de nocions teòriques: postfilologia, continuïtat i discontinuïtat lingüístiques, autenticitat, anonimat, imperialisme i nacionalisme lingüístics, iconització i recursivitat fractal. La majoria d'aquests termes, pertanyents a l'àmbit de la història de la llengua i de la sociolingüística, s'utilitzen amb un rendiment notable. L'autor, per exemple, en analitzar la ideologia rere l'ús preferent de la llengua catalana o de la castellana als segles XVI i XVII, es recolza en les nocions d'anonimat i d'imperialisme per a identificar arguments en què s'opta per una de les dues llengües, raonant que la llengua privilegiada no és de ningú o és de tothom. Complementàriament, el concepte d'autenticitat, lligat al que l'autor anomena nacionalisme, permet valorar altres textos en què s'identifica una llengua amb una comunitat determinada i, d'aquesta manera, es justifiquen certes preferències lingüístiques amb un argumentari oposat al de l'anonimat imperialista. A voltes, tanmateix, l'ús d'algun dels termes teòrics als quals es recorre en aquest llibre

pot semblar arriscat. Amb la noció de postfilologia (*post-philology*), es fa referència a la importància de les ruptures o de l'atenció a la manca de continuïtat històrica de la llengua que hom estudia. *Stricto sensu*, però, aquest terme sol designar un programa de recerca dins la medievalística amb voluntat de ruptura política, de qüestionament, per exemple, de les bases colonials o nacionalistes d'algunes pràctiques disciplinàries tradicionals. Per tant, potser és una mica agosarat (perquè podria generar confusió) de retallar l'abast del significat original del terme en considerar que Muntaner, al segle XIV, o Juan de Resa, a mitjan XVI, siguin capaços de realitzar moviments postfilològics (p. 10 i 116-117).

El mètode de treball de l'autor consisteix a desenvolupar les implicacions teòriques de textos amb contingut metalingüístic com a projeccions de diferents posicions ideològiques. Duent a terme un seguit de *close readings* de tipus microhistòric, l'autor no escull investigar si és possible de determinar que hi hagués coherència entre els fets i les paraules, entre les idees i les actituds que es desprenen dels textos, un objectiu que no seria sempre assolible en l'estudi de documents d'aquesta època, i, en canvi, aïlla passatges que resulten productius per a inferir problemàtiques generals. Un dels interessos d'aquest llibre rau a aplicar aquest procediment d'anàlisi a textos antics, atès que el camp natural d'aquesta mena d'estudis sol ser l'època contemporània. El *recontament*, a les conclusions, de situacions de conflicte lingüístico-polític en relació amb el contacte entre el català i el castellà als nostres dies fa evident tant el llarg recorregut polític que poden tenir les situacions de contacte entre llengües, com el punt de partida o l'objectiu d'acció política última de l'autor.

Un altre interès del llibre prové de la mena de textos que s'hi estudien. A la primera part, per exemple, es posa de manifest la diversitat d'usos polítics als quals pot ser sotmesa la llengua segons la conjuntura històrica. L'estratègia d'expansió política a través d'aliances matrimonials dels comtes de Barcelona, primerament, i dels monarques de la corona aragonesa a Occitània tingué conseqüències ben conegudes en la història de la cultura, com ara el conreu i la promoció de la llengua i la poesia dels trobadors a la cort. Dins d'aquest marc ben estudiat, Lledó-Guillem observa les implicacions derivades d'identificar el català i l'occità amb una dinastia, amb els interessos polítics d'un grup, o amb els habitants d'un territori, segons les circumstàncies.

Un altre exemple del rendiment del mètode de l'autor es pot observar en el capítol 5è, el més llarg del volum, dedicat a la instrumentalització de la percepció de la llengua catalana medieval durant els segles XVI i XVII o, més particularment, de la percepció de la llengua d'Ausiàs March, tota una autoritat poètica durant el període. A l'autor de l'estudi no li interessa explorar el valor polític de les filiacions genealògiques de l'obra del valencià, dirigides a transformar l'autor en un Petrarca hispànic.

Tampoc li escau aprofundir en les consideracions contradictòries d'aquest «llemosí» en què sovint es considerava que havien escrit tant March com altres autors catalans medievals. (Sovint, però no sempre: Joan Boscà, cap a 1542, diferenciava entre poetes provençals i catalans com a usuaris de llengües diferents. Claude Dupuy el 1579 també distingia netament entre el català de March i el llemosí, és a dir, la llengua occitana). Lledó-Guillem, en canvi, explora els usos polítics de la filiació de la llengua de March segons els binomis anonimat-imperialisme i autenticitat-nacionalisme. L'autor recull un esplet de documents per a poder construir una casuística teòrica basada en les virtualitats de la filiació del valencià de March, ja sigui com a llengua hispànica (i, per tant, pròpia o apropiable) o ja sigui com a llengua gèl·lica (i, doncs, forana). Alhora, en els casos en què se la considerava hispànica, l'autor observa que aquesta llengua podia o bé ser tinguda per l'antecessora directa d'una de les llengües peninsulars coetànies, o bé per una arcaica romanalla d'un passat més difícilment apropiable. Així doncs, segons aquesta casuística, la llengua de March apareixeria com a més o menys apta per a rebre diferents usos polítics a l'Espanya imperial, un problema de *longue durée* que ens fa pensar en l'actualitat.

En definitiva, aquest llibre és una aportació original i valuosa a l'estudi de la llengua catalana medieval i moderna des d'una òptica sociolingüística teòrica que observa el passat amb consciència del present.

ALBERT LLORET
University of Massachusetts Amherst
lloret@umass.edu

